

Q. K. 400, 20.

II m
3311

X 190 3420

Q. D. B. V.

ORIGINES POMERANICAS

*publicè
edifferent*

CONRAD SAMUEL
SCHURTZFLEISCH.

ET

DANIEL TESMARUS,
Stargardiâ Pomeranus.

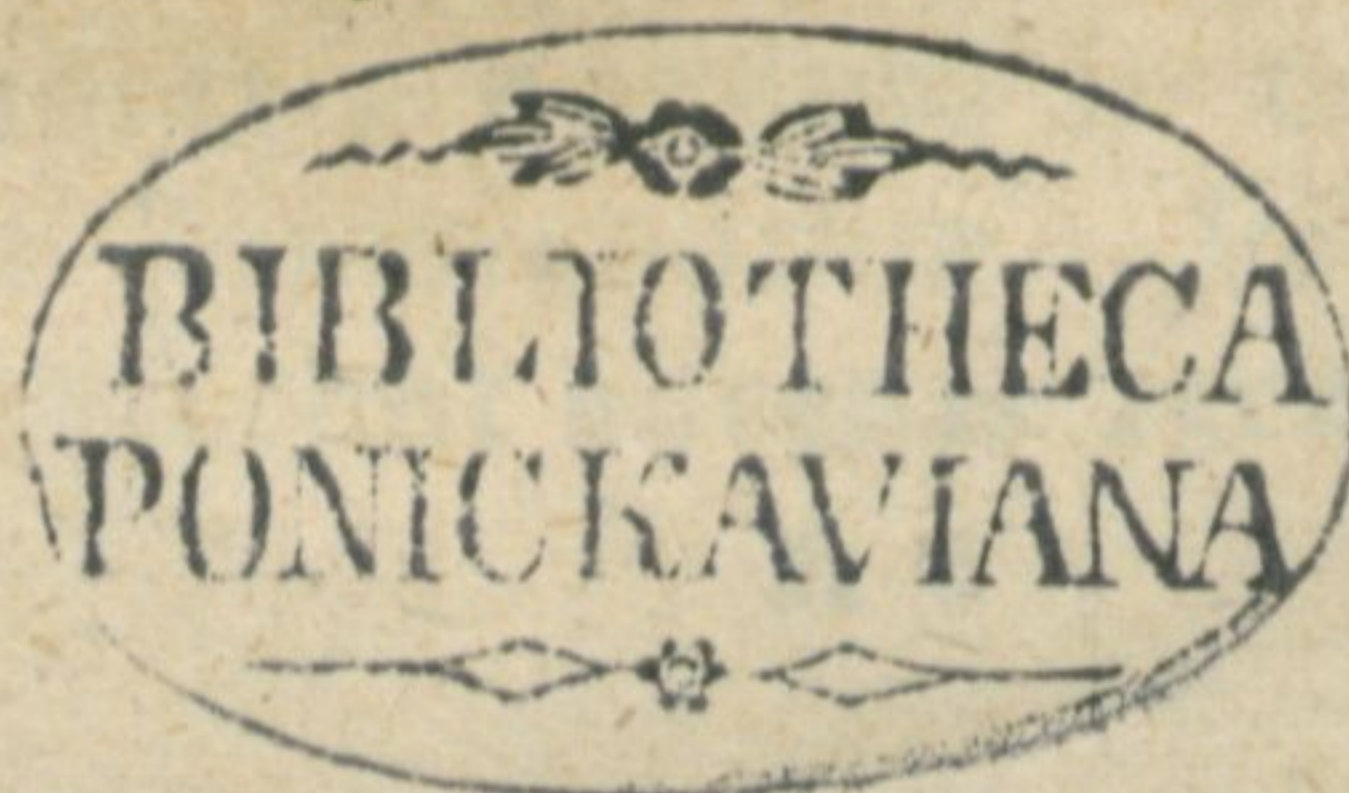
In Auditorio Majori

Ad diem XXX. Aprilis.

WITTENBERGÆ,

Apud hæredes DANIELIS SCHMATZII, Acad. Typogr.
ANNO clcc lcc LXXIII.

Q. D. N. V.

ORIGINE
POMERANICA

edubere

GONRAD SAMMEL
SCHURTTZEICH

BY

DANIEL TESMARS

Stargard Pommeran

In Auctione Majori

Abbas J. J. J.

Printed and Sold by Daniel Tesmars, Stargard Pommeran

1777

Printed by Daniel Tesmars, Stargard Pommeran

And sold by J. J. J.

I. SCRIPTORES.

Vorum testimonia adferuntur, vel respiciunt illas regiones, quas hodie Pomerani colunt, in quantum à Vandalis, Svevis, ad Gothorum usque limites tenebantur; ubi multo apud me loco sunt Strabo, Pomponius Mela, Plinius major, Tacitus, Ptolomæus: Vel in quantum à Venedis, Vandalorum, Svevorum, Carinorum successoribus habitatae sunt, in quibus cognoscendis excelluit industria Jornandis, cum quo conjungere licet Procopium, Theophylactum Simocattam, quanquam Procopius; ratione eorum, quæ prodidit de Vandalis, adjungendus est primæ classis, eodemque respectu Zosimus; at quatenus memorat de Slavinis, ad alteram pertinet, accedentibus ex medio ævo aliis, quorum fides atque diligentia nulla cujusquam commendatione egent, interque hos sunt Adamus Bremenensis, præcipuè Helmoldus, post eos ex XIII. Seculo Conradus Urspergensis, Albertus Stadenensis, auctor anonymus Ecclesiastici tabularii Bambergensis, cujus apud omnes bene sentientes permagnum momentum est: Witichindus Slavos Wollinenses, Redarios, illiusque in huc parte similis Ditmarus Episcopus sive generatim Slavos, sive speciatim Redariorum quandoque nomine expressos commemorat, nondum in consuetudinem recepto vocabulo Pomeranorum. Vel in quantum, præter Venedos, referunt advenas recentiores, exem-

pli gratia Saxones, quorum historiam omni diligentia
prosequuntur, qui ab Sec. XV. usque ad nostrum res Po-
meranorum sive universè, sive sigillatim quorundam,
aut saltem insigniorum locorum complectuntur.

2. Faciunt insuper ad hoc institutum scriptores
exteri, præsertim Danicarum rerum intelligentes, cu-
jusmodi sunt Jo. Isacius Pontanus, admiranda vir indu-
striæ, Nicolaus Helvaderus, unde expediamus pleras-
que lites finium regundorum, ex Polonis Prussisque Ale-
xander Gaguinus, Martinus Polonus, Michovius, Caspar
Schutzius, ex Marchicis non præter rem addentur A. An-
gelus Sruthiomontanus, Entzelius, & similes.

3. Inter Chronica domestica laudem habent
Stetinense, Gryphiswaldense, quorum illud magno-
pere expetunt eruditi, & commutato nomine vocant
Jacobæum, atque eo loco habent, quo non facilè ul-
lum aliud. Neque hic nescimus Pauli Fridebornii, qui
Crantzium & Jobstenium quandoque, ac merito, no-
tat, Chronicon Stetinense, & quod Otto Ramminus scri-
psit ad decus hujus urbis. Ad Stralesundica omnes ner-
vos atque industriam contulit Zacharias Orthus carmi-
ne non inerudito.

4. Ex reliquis, qui huc attulerunt operam, a-
lii aliis magis ingenio, otio, monumentisque abunda-
runt, inter quos non mediocri laude dignos se præstite-
runt Pomarius, & qui hunc per liberali testimonio lau-
dat sequiturque Cramerus, tum verò præter hos &
plerique ante in eo genere amplexi diligentiam sunt
Johannes Pomeranus, vero cognomine Bugenhagi-
us, Petrus Artopæus, ille Zeillero, hic Munstero lauda-
tus editusque, Valentinus Eickstadius (al. ab Eickstetten)

qvi in recondita rerum tabularumq; sanctorum Po-
meraniæ notitia facilè familiam ducit, Thomas Kan-
tzovius, Joachimus Wedelius, Nicolaus Mareschal-
cus, quorum annales atqve chronica multum cu-
ræ laborisqve cum iudicio suscepti præferunt, nec
omittendi sunt Joach. Balckius, Melch. Nehelius,
Wintherus, quorum iste Chr. rhythmico celebris,
hi nomine historiæ civilis majorem fructum præ-
bent: demùm instar omnium esse potest Johannes
Micrælius, qvi quum in reliquis, quæ condidit ope-
ribus, nomina auctorum, quibus usus est, prætermi-
sisset, hic velut sub uno aspectu præcipuos po-
nit, & annos atqve acta pulchrè diligenterqve con-
tendit.

5: Nec nihil hic assecuti sunt Saxonici scri-
ptores, præsertim Crantzius, Dav. Chytræus, cum-
qve his in eodem studio versatus est in Svevia Mar-
tinus Zeillerus, de Rugis etiam multa eruit Johan-
nes Regkmannus in Chron. Lubecensi.

6. Episcopatus Caminensis, qvi ab eo tem-
pore, quo Pomerania imperio, ipse Pomeraniæ o-
lim sine singulari Ordinis imperii jure ac dignitate
innexus est, historia constat ex P. Wuja, conf. H. Con-
ringius annot. ad Lampad. p. 311. & Sprenger in Lu-
cern. p. 288.

7. Tabulæ Principum stirpis, quæ Gryphorum
dicitur, sive confectæ, sive illustratæ sunt à Davide
Chytræo, Hier. Henninges, Ant. Albitzio, unde Duces
Pomeraniæ descripsit Gvaltherius Belga in Chronico
Chronicorum Polit. à p. 1064. usqve ad 1068. Johanne
Engelberto, Jo. Butovio, Mart. Marstallero, Rudol-

pho Diepholdo, curante Henrico Sannemannno, Andr. Hildebrando, Elia Reufnero, Petro Bertio, Gabriele Bucelino, Nicolao Rittershusio, Tobia Wagnero Ph. Jac. Spenero, & id genus aliis, qui tabulas genealogicas reliquerunt.

8. Tabulam Pomeraniæ Geographicam publicâ autoritate composuit Eilhardus Lubinus, perinde ut Prussicam Caspar Hennebergerus, de quo aliàs diximus.

9. Proximum his est, ut tradamus de terræ ingenio atque opibus, quæ ex solo proveniunt, sed quum id jamdudum factum sit ab aliis, nunc satis habeamus nominare Severinum Göbelium, qui de electro, unde post Prussiam Pomerania celebratur, copiosè explanateque disseruit.

10. De actis Pomeraniæ novissimis graviter & egregiè commentatus est Bogislaus Philippus Kemnitz, quippe tabulariis Svedicis & Commentariis Ochsenstirnianis usus, atque ex eo Hermannides & Zeillerus, tum Adolphus Brachelius & Christianus Adolphus Thuldenus, sed uterque interdum studio partium obnoxius, hic verò magis, & rectè à Jo. Loccenio castigatus, ac præterea impar stylo, nequid addam de Jo. Micralio & Jo. Cluvero: reliqua sciri à quolibet, & colligi ex Theatro Europæo possunt.

I. Pom-

POmerani, quatenus ad memoriam posteritatis pertinent, longis inter Viadrum Vistulamque sedibus positi, a unde hoc nomen adepti sint, b prius causam & modum, quam quas res gesserint, tradam, tradere autem induxi neque ad invidiam, neque in gratiam gentis.

a *Testes sunt non leves, iique minimè pauci, & studio diligentiaque consecuti, ut plurimum ipsis tribuatur. Jornandes ab seculo VI. scriptor suffragatur, & fidem facit, Venedos, quorum pars Pomerani sunt, ab ortu Vistulae fluminis per immensa spatia venisse, ac frequentissimo numero illic confidisse. Vistula ergo aut est principium, aut terminus numerandi Pomeranos: illo modo, qui Jornandis instituto respondet, Slavos cis-Oderanos, hoc trans-Oderanos vocabimus, qui pertinet ad mentem scriptoris scholiorum in Adamum Bremensem, quemque declaravimus in dissertatione de rebus Pruss. Not. ad §. 2. Spectat huc tabula Germaniae in recensione Ptolomaei Munsteriana. De Procopio, qui eodem seculo prodidit de Slavos, cujusque editio Hoescheliana apud me est, vid. Jo. Matth. à Sudetis. Adamus Bremensis exploratissima vir industria, & magna apud nos auctoritatis Hist. Eccles. l. 1. cap. 13. graviter affirmat, Oddoram vergere in Boream, ac transire per medios*

dios

diōs Vinulōrum populos donec perveniat ad Jurnem, ubi POMERANOS dividat à Wiltzis. Eadem verba exscribunt Helmoldus, cujus tamen in rebus Slavici insignis opera atque multa cura est, l. 1. cap. 2. quo de Pomeranis tradit, & Albertus Crantzius Vandal. l. 2. cap. 19. Credoquē hinc factum, quòd Oderam appelletur ditissimus amnis Slavicae regionis: ibidem. Sed magis se explicat Helmoldus lib. eod. rer. Slav. cap. 40. quum refert, Pomeranos habitare inter Oderam & Poloniam. Consentit Daniel Cramerus in Chr. Pom. Eccles. l. 1. cap. 1. collat. cum cap. 9. cujus eruditionem auxit ornavitq; David Chytraeus, vir pro merito laudandus, quonquam acerbè notatus ab Everardo Reidano, in parte historia Batavae. Conf. Jo. Micraeus in erudito Chronic. Pom. ex quo observamus 1. Pomeraniam Vandalogo-Gotho-Teutonicam, cujusmodi fuit Pomponij Mela, Pliniique aevò, licet nondum sub Pomerania nomine cognita. 2. Venedicam, sive Wendicam, à tempore Fornandis celebratam: 3. Saxoniam, ab advenis Saxonibus appellatam. Ut rectè existimet Martinus Zeillerus in descript. ducat. Verd. p. 552. non Wendos, sed Wandalos primùm habitasse has oras, tamen si Crantzius utrosque identidem confundit, ut ostendisse nos cogitamus, cum edissereremus res Slavicas. Ac utinam eo melius expedivisset haec Jo. Henr. Alstedius Chronolog. p. mib. 208.

bPe-

Petrus Artopæus arbitratur in descriptione
Pomer. vocabulum esse Wendicæ originis: Pomerania,
inquit, ad mare Balticum sita, à primis cultoribus
patria lingua, hoc est, Vandalica, Pomorzi appel-
lata. Sed perperam hic commutat rationes Vanda-
licæ & Venedicæ linguæ, si, ut exponit Johannes
Ravv Wetteranus in Cosmograph. descript. Pome-
ran. p. 484. more Kranziano loquitur Artopæus. Ne
nunc addam, non ferendum esse, quòd Vandalos eâ
significatione, quæ Venedos per errorem interpretatur
vulgus, indigenas, sive Aborigines ipse nomi-
net, eò quòd nemo sit, qui non intelligat, Venedos ad-
venas nominandos fuisse. Chronicon Cario-Peuceri-
anum l. 4. p. 413. ratione derivandi Germanicâ asse-
qui hoc studet, confirmatquè Pomeranos quasi ma-
ris accolos dictos esse. Amplectiturque hanc sen-
tentiam inter alios David Chytraeus in Vandal. p. 4. nec
quicquã impedit, ut sequamur. Sunt tamẽ, qui malint
à situ littorali, quem exprimit vetus Saxonicum Marsch,
ita cognominatos. Eò conf. Rein. Reineccius in histor. de
Wiperto, Fournier Geograph l. 3. c. 11. & Jo. Micral. in
Chr. Pom. Quod reliquũ est, nomen Pomeranorũ nus-
quam mihi obvium est ante sec. XI. Witechindus Cor-
bejensis annal. Sax. 1. Detmarus Merseburgensis me-
minerunt Redariorum, qui tractum, ubi hodie Star-
gardia est, incoluerunt: nec contra me sentit Kran-
zianus Vandal. l. 3. cap. 4. qui Rethram, quam Adamus

B

Bre-

Bremensis l. 2. cap. 11. sedem superstitionis impiique
cultus idoli Radegast nuncupat, Stargardiam expo-
nit. De Karolovingico ævo omnis posteritas in mani-
bus habet chronica, annales, diplomata, in quibus
nil est invenire de vocabulo Pomeranorū: Occurrunt
Abotriti, Sorabi, Hevelli, Wilzi, cumque his Smel-
dingi, sive Simeldingi & Limoves. seu Linones, A. Franc.
Pith. ad A. 808. & scriptor Vita Kar. M. p. 271. Suur-
bi, ib. p. 255. sed de Pomeranis nil scio, quod occurrat.
Neque est, cur aliter existimem de seculo, quod pro-
ximum est, nisi tamen omnis cura, qua in hoc excu-
tendo usus sum, me fallit: fulcitque sententiam hanc,
quod Pomerania insignior portio Slavania usque ad
Penem fl. dicta sit, Alb. Stad. ad A. 971. idem ad A. 984.
Winulos memorat, quorum primos vocat Pomeranos
suâ ætate Helmoldus l. 1. cap. 2. Nec multò post Slavos
subjicit Stagensis, altum verò ibi silentium est de Po-
meranis. Quod minimè graviter ferendum est, si-
quidem id subinde in aliis gentibus, & quæ ab una
stirpe descendunt, usu venire cognitum habeamus.
Damus Alberto Wijukio Kojalovitzio eos, qui olim
Alani dicti sunt, nunc dici Lituanos: nil tamen in hoc
genere neque vetustati, neque laudi gentis decedit, si
multo recentius, atque opinatur Kojalovicz, nomen
hoc asseramus: planè ut nec Polonorum modestiæ displi-
cere potest, quod serius cœperit vocabulum hoc, quan-
quam non ignoro, aliquos vehementer laborare, quo
Lycophronis Strabonisque πόλαι exponantur hodie,
qui

qui Polonorum nomen ferunt: Georg. Hornius praefat.
ad lector. super Boxbornii origines Gallic. Id saltem
extra controversiam est, POLONORUM, quatenus
hoc modo expressorum, nomen esse saltem mediæ ævi:
vid. Lineamenta Sarmatica nostra edit. noviss. De vo-
cabulo Slavorum, de quo aliàs pronuncia vimus, vid.
Alex. Guagvinus Sarmat. Europ. At verò non atti-
net hæc declarari magis, qui non dubitemus ampli-
us, sub tempus Henrici IV. Imp. invaluisse hoc nomen,
& Sec. XII. usu magis tritum ad posteros dimanasse.
Theodorus Engelbusius Chronic. p. 169. ante Rujan-
iam (rectius Rugiam) item Vandaliã dictã fuisse
admonet, sed explanatius loqui debuit, & discernere
migrationes, quibus commutatio nominum inducta
est. Fornandis Thurcilingos Wolfg. Lazius inter-
pretatur Rugos, de migrat. l. 9. p. 643. Verùm non
exquisite, quia Fornandes Rugos & Thurcilingos di-
stinguit lib. de success. regnor. Convenit mihi tamen
cum Lazio in ea parte, qua spectatur una atque ea-
dem Teutonica origo, neque abnuo societate migratio-
nis innui propinquitatem finium: Fornand. d. lib. p. 59.
De Rugis liquet ex Tacito de M. G. 43. De Thurcilin-
gis colligitur ex Fornande, quos tamen cum Thurin-
gis non licet confundere, quùm Fornandes jam tum
suo ævo hos ab se invicem distingvat, vid. de reb.
Get. p. 142. Vocabulum Herulorum evoluit in anna-
libus Nicolaus Mareschalcus. Pometia, cujus memi-

mit Marianus Scotus l. i. at at. 5. p. 129. cum nostra Pomerania nil commune habet.

2. Non quæram longius, quod scribere institui, & spectabo in primis mores, quibus composuerunt vitam, simplices quidem, & ideo procul fraude, (c) ac plane tales, ut neque odio facile, nec ambitione laborarent, præterea ita probi ingenuique essent, ut posteris quoque inveterata harum virtutum opinio verterit in laudem, hosque etiamnum incitet exemplo, quum videant, quam imitandi viam atque rationem à majoribus acceperint, præsertim in eo laudis genere, quod ad servandam fidem, ac præstanda hospitibus officia spectat.

(c) Cum varia testimonia oculis contempler, tum præcipue illud Helmoldi, cujus & insigne iudicium, & gravis in hanc rem sententia est, rer. Slav. l. i. cap. 2. qui tantum honorem atque ornamenta Pomeranis tribuit, ut quis suspicari possit, falsis laudibus ornare voluisse. Moribus, inquit, & hospitalitate nulla gens honestior, aut benignior potuit inveniri. Quod de moribus dicit, vix est, ut existimem, pertinere ad omnes morum virtutes. Extat scriptor antiquus, & fide dignus testis, qui comprobat, Julini, quod celebre olim hujus gentis oppidum fuit, cives crudeles atque barbaros fuisse. Neque id tantum de Julinensibus, sed etiam de Pomeranis veteribus, non dicam.

dicam in univ^{er}sum, sed generatim tamen & sine ad-
jectione affirmant tabula Ecclesiastica Bambergens-
es, quarum autoritas multum apud me valet, & vel
eo argumento probatur quam maxime, quod Otto
Episcopus Bambergensis morum gentis optime consci-
us, & sacrorum ibidem faustissimus praeo, iis mate-
riam suppeditaverit, de quo vid. Conradus Urspen-
gens. ad A 1024. edit. Argentorat. Abb. Stad. ad AC.
1118. At qui verò iis continentur sequentia: adiit (Ot-
to Ep.) gentem Pomeranorum, gentem trucem,
gentem amarā, & idololatricā, quibus pro lege
est capitum sensualitas, & religionis horror. Conf.
Cramerus l. 1. cap. 14. Ceterum quod hospitalitatem
concernit, praecclare cognitum habeo, communem
hanc cum Germanis laudem habuisse, de quibus est
apud Julium Caesarem de bell. Gallic. l. 6. & Tacitum
de M. G. cap. 21. Ut hoc indicium sit, Helmoldum eas
virtutes, quae inter ceteras quasi familiam ducunt,
attingere hic, & in populo alioquin natione & vita in-
signiter barbaro significantius exprimere voluisse, cu-
jusmodi tradit hospitalitatem, benignitatem, & quae
cum his cognationem habent, fidem, ac veracitatem,
quarum sicut egregium apud ipsos studium fuit, ita ae-
quum erat, eo respectu laudari, tametsi, in quantum
crudeles memorantur, justam apud alios reprehen-
sionem incurrant.

B 33

Cum

3. Cum sacra facerent, usque eò religione
(d) tacti animi erant, ut numina, quæ superstitione
fixerat, semper vocarent in partem, quærentesq;
oraculis rerum gerendarum auctores: abs Rade-
gasto (e) precabantur victorias, errore antiquo,
& ad Obotritos quoq;, qui nunc Mecklenburgici di-
cuntur, perlato: Zuantevithi opem invocabant
Rugi, (f) ac si aut imminentis periculi sensus esset,
aut petendum auspiciam foret, responsum ab eo
certissimum, & ad omen futurorum pertinens
expectabant, nullo neque solenni omisso, neque
ceremoniis neglectis, quibus hunc placarent, quo-
que major veneratio esset, cæsam ex sanguine
Christiano victimam, offerebant, ut una opera &
litarent impio simulacro, & odium saturarent in
Christianos. De Wolgastensibus (g) quorum in
parte cultus comperta obstinatio est, traditur, He-
rovietum Barovietumque habuisse, quos divinis
honoribus afficerent, atque eorum benignitate o-
mnia consequi posse se, speravisse, alterique bel-
lorum, alteri opum commerciorumque curam
tribuisse.

(d) *Nefas erat, vel prope ambitum fanorum,
quæ inauguratò publicis religionibus ceremoniisque
condita erant, moliri aliquid temere, aut facere præ-
ter decorum solennis, quod ibi peragebatur, sacri.
Apertè Helmoldus, mira reverentia circa fani dili-
genti-*

gentiam affecti sunt, & paulò post, nequē ambitum,
inquit, fani vel in hostibus temerari patientur: l. 1.
cap. 52. Exemplo est Bernhardus Eremita Hispanus,
qui quòd impii ritus Pomeranorum indignatione in-
census, securi verberaret templi ararumque postes,
duriter habitus, fustibusq; pane contusus, agrè vitam
fugā servavit. Cramerus lib. 1. cap. 11. Ignominio-
sissimum supplicii, quo sectæ religionisque suæ ad-
versarios mulctabant, genus fuit crux, cui affigeban-
tur Christiani, ut miserabili funestoque spectaculo
referrent Christum, autorem sui nominis, cui id pro-
bro datum esse, facile intelligamus ex Helmoldo, loc.
all. Propterea Otto Episcopus Bambergensis ex Pome-
rania redux, Pomeranos vocavit barbaros, truces,
idololatrias, Christi hostes, memor laboris, quem im-
penderat in reducendam pertinacissimam gentem,
quæ jam duabus vicibus desciverat, ut colligit ex Al-
berto Crantzio Elias Reusnerus Isagog. ad A. 1124.
Quo factum est, ut Otto Pomeranorum apostolus di-
ceretur, quod evincere est ex Prasulum Bambergensi-
sum, qui hoc titulo illum augent, epistola, anno, ut
pro vero accipimus, 1121. post Christum natum scripta.
Boleslaus Dux Polonorum aliis literis, quæ apud Cra-
merum l. 1. cap. 13. extant, crudam Pomeranorum
barbariem perstringit: & diu ante eum Helmoldus
ingenitam genti crudelitatem, ac saturari nesciam
exaggerat, l. 1. cap. 52. illo ipso etiam Thracas, de qui-
bus

bus prodidit Florus l. 3. cap. 4. Germanosque veteres,
ut ex Tacito constat, imitatam, quòd humanis hostiis
litaret, velut est apud Helmold. d. l.

(e) Cur ita sentiam, causa est, quòd Hel-
moldus referat, argumentum victoriae fuisse, si, dum
rem divinam facerent, sacrificia addidissent honori
Radegasti, 1. cap. 23. Crantzius Vand. l. 4. cap. penult.
Unde minimè dubium est, huic supplicasse, quùm vi-
ctorias peterent, siquidem eidem litarent, si victorias
obtinuissent. Consentit Ditmarus Episcopus, qui Re-
thram, quam ipse Riedegastum vocat, à bellaturis
salutatam, & à prosperè reversis præmiis honoratam
confirmat, l. 6. p. 136. Quod quin ad Radegastiani i-
doli, quod illic positum erat, cultum pertineat, non est
temerè ambigendum. Neque saltem Obotritorum,
sed etiam Riadurorum (Redariorum) hoc sacrum fu-
isse, nullo negotio elicias ex Helmoldo l. 1. cap. 52. &
lib. eod. cap. 2. c. 21. c. 23. Redarii enim procul dubio ac-
censentur Pomeranis, & Rethre velut horum metro-
polis memoratur. Imago atque effigies Radegasti,
qualem exhibuit doctissimus popularis meus H. Ban-
gertus, vid. inter annotat. ad Helmold. l. 1. cap. 52.
Conf. Cramer. l. 1. cap. 32. Jo. Georg. Schoch in
Summar. Chron. Lipsiens. p. 44. Paulus Friede-
born à profano hoc impioque cultu derivat Wendo-
Pomeranicæ gentis clades atque excidia, Actor. Ste-
tinens. p. 7.

(f) Eò

(f) Eò legi potest, qui hujus sententia auctor est Helmoldus l. 1. cap. 52. collat. cum. lib. 2. cap. 12. cujus mentem rectè assequitur, licet verba paulò aliter quandoq; referat Cramerus l. 1. H. E. cap. 41. addatur Jo. Micraelius Cbro. Pomer. l. 2. p. 166. Quod Suantevithi (al. Zuantevithi:) vocabulum documento est, quantum valeat superstitiosa emulatio, cujus specimen est apud Rugos, qui oblitterato, quem Monachi Corbejenses induxerant, divini cultu, Viti, cujus tanquã Corbeje Patroni extare hic memoria debuit, producebant nomen, & sequendo literarum vestigia, materiam sumebant augenda superstitioni, ut post Helmoldum longè exposuerunt novitii iique domestici rerum Pomeranicar. Scriptores.

(g) A Rugis, opinor, traditus quasi per manus error est: interim de confictis his Numinibus agit in compendio Histor. Eccles. Pom. l. 1. c. 32.

4. Sed quia cœpi commemorare, unde antiqua gentis religio illustratur, opportunum existimo, reddere ex publicis commentariis, quid sit, quòd tam serò ipsa mansvefacta fuerit, & perducta ad Christianorum partes, curque ex tam magno temporis intervallo post Saxones pervenerit ad societatem melioris cultus; non modò quòd hæc quæstio dudum edita est in vulgus, sed etiam, quia multa hinc pendent, quæ alibi consultò, hic non nisi negligenter prætermittam.

C

5. Prin-

5. Principiò arguam obstinationem, quã diu
stetit superstitio hujus populi, & eò majora incre-
menta cepit, quòd Christiani, qui arma huc fere-
bant, non perinde in religionis propagandæ, quàm
prædæ agendæ spem erecti, (b) multa avarè inso-
lenterque facerent, jactato quidem jure in speciem
causæ, sed opere ita dissimili contrarioque verbis
exemplo, ut grassarentur licentiùs subinde, & tur-
piùs expilarent. Illud verò gravissimum inter has
querelas erat, quòd, quum tam immodica tributa
(i) imponerent nostri, non videri possent consulere
pietati, qui aliorum damna in suas utilitates verte-
rent, quiqve hoc animo essent, ut saltem ditarentur
ex incommodis suis. Præterea mores furantium
(k) odio erant, & quia ignoti inter ipsos, invidiam
nomini Christiano maximam excitabant; his ma-
lis accedebat, quòd tot diffidiis consumerent sei-
psos, nec magis rempublicam, quàm eos, inter
quos in una republica omnis divini humanique ju-
ris communicatio erat, perderent, ac certè in præ-
cipitem casum darent. Quo rerum statu hæc mens
Pomeranis erat, discedendum ab horum societate
esse, qui talia admitterent, quorum auctores ne-
que ferrent inter suos, & multis modis averfaren-
tur.

(h) *Ita cum pecunia, quàm Pomeranorum Christo-
initiantorũ studiosiores essent Christiani, valde stite-
runt*

runt cursū cœlestis verbi, ac non modò de sua laude detraxerunt, sed etiam, quæ apud barbaros moribus lenitate mixtis efficere poterant, neglexerunt. Helmoldus accusat finitimos Saxones, ut quibus belli laborisqve auctoramentum avaritia fuerit, l. 1. cap. 18. & 21. Nec tamen diffitendum est, belli more hæc alicuius facta excusari, tantò magis, quòd Pomeranorum sevitia iram Saxonibus excitasset, quod de Rugis annotavit Krantzius Vandal. lib. 3. cap. 23. 24. quanquam non ignoro, eos immodicis exactionibus irritatos arripuisse seviendi patrandaqve necis occasionem, ut ibidem est cap. 23.

(i) Adhuc sui similis est Helmoldus, qui affirmat, neque Dei honori, neque lucrifaciendis Deo barbaris studuisse. Semper, inquit, prò nobis sunt tributis augmentandis, quàm animabus Domino conquirendis. l. 1. cap. 21. Quæ Helmoldo, ut gnarus hic omnium & perinde fidelis scriptor fuit, non invidia expresit, sed conscientia facti alieni. Interim conf. Krantzius Vandal. l. 3. cap. 18. & l. 4. cap. 24.

(k) Cramerus l. 1. H. E. cap. 10. nil perinde ac furtū detestatos scribit, & quod mireris, nec arcas, neq; armaria clausa habuisse, tum verò defugisse Christianorum societatem, quòd apud eos omnia ob signata occlusaqve essent metu furum, quos ibi esse acceperant. conf. IV. id. eod. cap. 22. & Zeillerus in duc. Pomerens. p. 580: qui quidem ex eo allegat in hanc rem

caput nonum, quum decimum allegari oportuit.
Quod saltem indicio sit, Pomeranos suapte indole
petiisse honesta, & ingenio magis, quam institutione
cultos abstinuisse furtis, prodito à veteribus Scythis e-
xemplo, qui neque alienum concupiscebant, neque
furabantur, Justinus II. 2. 5. 6. 7. contra quam de Hol-
satis testatur Helmoldus l. 1. cap. 47. artem furandi
illic ostentationem fuisse. Nec multum abfuerunt
veteres Dani Norvegiqve, apud quos piraticam
honori fuisse, alibi comprobavimus.

(1) Neque hoc fingitur, sed iterum animad-
vertitur, asseverante Helmoldo, Henricos bellis di-
stractus, non potuisse intendere animos in tam salutari
re atque ad aeterna profuturum opus. Quum enim
de Slavis tradit, horum conversionem, inquit, Hen-
riciani Caesares non modicè retardarunt, domesti-
cis videlicet prægravati: l. 1. cap. 40. Quod quin vel
maximè pertineat ad Pomeranos, nulli dubitamus,
tùm propter ea, quæ mox de Pomeranis subjicit Hel-
moldus, tum ob historia Henricianæ contextum, tum
ob epistolam sacerdotum Bambergensium, qui Ottonis
Episcopi ex Pomerania reditum instantissimè flagita-
bant, propterea quòd Henricus V. latè vastaret a-
grum Bambergensem, tum quòd Conrado III. regi Ro-
manorum (vulgus imperatorem vocat contra indo-
lem veteris styli Teutonici, in quantum pragmatici)
curati hujus sacri negotii laus tribuatur, Ubb. Emm.

ver.

rer. Frisicar. hist. ad A. 1147. quanquam iste Vandalos pro Venedis haud scite habet. Verum mitius pronuntiandum est de Henricis, ut jam ante nos Monachus Italus Onuphrius Panvinius, quippe qui odiis Pontificum disfidisque Ordinum impediti, suscipere hoc propaganda religionis munus nequiverunt. In qua parte & laudamus candorem Helmoldi, cum domesticis praegravatos scribit, & simul notamus quaecumque studii Pontificii auctoramentum, quum 1. Caesares, 2. Henricianos appellat: altero enim ex obliquo saltem juri imperatorio detrabere videtur, altero innuere haeresin, si intelligat Henricianos notione Ecclesiastica, qua nomen ferunt ab Henrico IV. Imperatore, & postulatur criminis, quod dicitur Simonia, quanquam revera tantum convellebant injustum Pontificis dominatum: J. H. Hottingerus Hist. Sacr. N. T. secul. XII. p. 300. Diversi enim ab his sunt, qui appellati sunt ab Henrico Tbolosano, de quibus videatur Jo. Gualterius Elench. haeres. p. 538. Jo. Micraellius Syntagm. hist. Eccles. p. 765.

6 Sed quamvis haec & talia Pomeranorum animos exacerbassent valde, jamque alienassent* prope à Christianis, quò & fugerent horum societatem, & infectarentur mores, tamen effecit cura Polonorum regis Boleslai Crivousti, (m) atque industria Ottonis Episcopi Bambergensis, ut absisterent contumacibus inceptis, missumque facerent

C 3

bar-

barbarum ritum, ac Dei beneficio imbuerentur
sanctioribus doctrinis.

* *Etiam paupertas Christianorum sacerdotum
invisa, contra pompæ splendorisq; admiratio fuit, Cra-
merus H. Eccl. 1. c. 11. § 16. collat. Quod alii insolentia
testimonium putant, alii cognoscendi, quòd commer-
cia atq; negotiationes in primis ibi valuissent. Helmold.
l. 1. cap. 2.*

(m) *Gabriel Bucelinus monachus Weingarten-
sis, idemque rerum Welficarum, quarum prima ini-
tia scitè recensuit Jo. Baptista Pigna, Alfonsi II. Ferrar-
ia Ducis Cancellarius, peritissimus, nucl. part.
2. in chronolog. descript. rer. German. ad 1124. Hen-
rico Welfo, cui Nigri cognomen fuit, juxtimque Ot-
toni Episcopo attribuit laudem collocatæ operæ in per-
ducendis ad sacra nostra Pomeranis: Polonici verò
pariter § Pomeranici scriptores cum Ottone Bolesla-
um nominant. Wartislauus tamen ante adventum
Ottonis Ep. in Germania Christo nomen dedit, Cra-
merus l. 1. cap. 12. Pertinetq; huc expeditio sub tessera
crucis, quæ non modò contra Saracenos, sed etiam
contra Pomeranos atq; Mecklenburgicos suscepta est,
ut post Slavicar. rerum scriptores annotat Micralius
l. 2. de vet. Pomer. Wend. p. 245. Sed optarem ego hic
antiquos testes scriptoresque superesse, qui plenè
juxta § fideliter hæc acta omnia, in quantum huc
pertinent, consignavissent: sed quæ gravis Hermannii
Conringii querela est, not. ad Lampad. p. 189. desti-
tuunt*

tuunt Pomeranos domestici rerum veterum scriptores, & pauca sunt, quae ex Saxonis Polonicisque scriptoribus de iis colliguntur. Confer. Crantzius in Vand. l. 8. cap. 26. Nec verbum est, quod reperias de Pomeranicis Ecclesiis apud Adrianum Regenvolsium, quum longo volumine tradit origines successionesque Ecclesiarum Slavonicarum; nam & illa ad has pertinent, & adeo praetermittenda non erant, si permisisset institutum auctoris.

(n) Vid. post Urspergensem, Abbatem Stadensem, Alb. Crantzius, Jo. Duglossum, Salomon Neugebauer histor. rer. Polon. in Boleslao III. sive Crivousto, Abraham Bucholcer. Ind. Chronol. ad A. 1124. Daniel Cramerus H. E. l. 1. cap. 13. Quamquam verò Pomerani obfirmatis planè animis sub initium essent, victa tamen prius ipsorum pertinacia est, quam Prussorum Livonorumque. De illis vid. Micrael. Chron. l. 2. p. 241. seq. De his Crantzius in Vandal. l. 6. cap. 10. David Chytraeus in Livon. p. 17: illud verò in extremo hujus commentationis ab aëvo mytbico repeto, atq; ex hoc opinor transisse ad Slavos, sive ut Johannes Beka, primus ex Christianis rerum Batavarum scriptor vocat, Viltos, unde ortum Pomeranis vendicamus, quòd duos Deos, alterum bonum, alterum malum, qui Zeerneboch nuncupatus est, crederent, Helmold. l. 1. cap. 52: simili prorsus errore, quo Manes Persa multos infecit, de quo vid. Eusebius, Epiphanius, Augustinus, postquam Manichæa secta nuncium misit:

*sit: ut iure eum Leo M. Magistrum omnis detestanda
perversitatis appellaverit.*

7. Postquam recensui, quæ ad sacra perti-
nent, eadem fide referam, quicquid de veteri
Pomeraniæ statu accepi, quamvis primordia, ut
reliqvarum ferè gentium, obscura sint, & paucis,
neq; certis semper monumentis tradita: si tamen
ultimas origines respicio, ac vetustissimos hujus
terræ habitatores, Gothorum Vandalorumq; ge-
nus fuisse affirmabo: (o) simulac verò hos incessit
migrandi cupido, ut aris focisque patriis relictis,
discederent aliò, ac peterent Romanorum ditiones,
Slavi, (p) quibus ex Sarmatia facilis aditus erat, no-
vam indolem moresq; in hanc regionem attule-
runt, Slavicamq; linguam in posteros transmise-
runt (q) ad quos profecti Saxones, hospitioq; usi,
consuetudine sua paulatim emolliverunt, & lingua
tandem ac legibus suis imbuerunt, & quod Frideri-
ci Ænobarbi ævo publicis rebus conducebat, Bo-
gislaus, amicitia, fide atq; officio parendi se con-
jungerent cum Germanis, (r) ultroq; jam iis acce-
derent, quorum odio antea flagraverant. (s) Ita in
ditionem imperii volentes redacti, nec vi ulla, neq;
armis compulsi, obsequium erga imperatores con-
stans servârunt, & pro lingua Wendica Germanicam
receperunt.

(o) *De Gotbis, Vandalis, & utrorumq; accolis
suevis, quatenus migratio illustravit, in compendio
pro-*

prodidit Isidorus Hispalensis, fermè princeps inter se-
culi VII. scriptores. Mibi hoc loco satis sit attingere,
qui approbare volunt, migrasse quidem illos populos,
& adisse alienas terras, sed mansisse tamen Aborigi-
num reliquias aliquot, et à stirpe veteri servatas du-
ravisse. Quod usq; adeò confirmat Jo. Micralius, ut
credat, horum vestigia, & unà Germanici sanguinis
extitisse nuper in Pomerania Ducibus, quod tamen
mibi valde dubium, quinimò falsum videtur; neq;
etiam, quod subveretur Micralius, obstat dignitati
veterum Principum, descendere ex VVendis: neq;
scio, unde probari contrarium possit, nec assequor,
cur hodie pragmatico stylo reges Septentrionis Mar-
chionesq; Brandenburgici titulum à Vandalis sum-
ptum gerant, què tamen à Venedis, sive Wendis rece-
perunt, quemq; à XII. inde seculo sortiti Dani, postq; hos
à sec. XIV. Brandenburgici, ad hæc usq; tempora reti-
nuerunt. Conf. Helmoldus, Crantzius Vandal. l. 3. c. 30.
& l. 6. c. 24. Jo. Is. Pontanus l. 5. rer. Dan. Jo. Micralius
l. 2. Chron. Pomer. Conring. de finib. Imp. c. 16. Non hic
displicet, quod Goldastus scribit de regn. Bohem. l. 1.
cap. 9. p. 70. primum Lotharium II. inauguravisse,
seu, ut ipse loquitur, infeudasse hoc titulo Dania
Svedieq; reges: præterquã enim quòd legã apud Staden-
sẽ ad A.C. 1163. Waldemarum regna Dacia (ita medio
ævo Dania dicebatur, ut rectè observat Jo. Meursius
in notis ad Ælnothum p. 93.) & Sveciã ab imperatore,

D

id

id est, Friderico I. suscepisse, observo etiam, Kanutum
Danorum regem Slavia, quatenus Obotritos continet, cli-
entelari beneficiarioque jure à Lothario II. accepisse. V.
Helmold. l. 1. c. 49: tum verò Rugia belli titulo sibi asse-
ruisse: conf. Zeillerus in Pom. p. 600: 601.

(p) Seculo VI. finiente, atque adeo à Fornandis ex-
cessu, neque impetu, aut uno statim agmine, sed paulatim
subierunt in hac loca Slavi: Conf. Jo Fidlerus in reb.
Muglensib. ex Cyr. Spang: annus vix definiri certò
potest, Micraelius l. 2. p. 140. Saltem pro certo habeo,
A.C. circiter 550 Slavos Lechios in Poloniam migrasse,
ut Herburtum Vapovium, & plures consentientes
habeo, A.C. autem 600. quod seculi VI. finientis notam
habet, aut forsàn, ut aliis placet, VII. ex his profectos
esse, qui hodie Pomerani dicuntur: Wiltzi sanè, qui
origines ad Pomeranos referunt, jam tum IX. seculo
ab his oris ad Albiem egressi, bello Karolingico occu-
pati fuerunt, ut liquet ex Annal. Fr. & Conrad. Ur-
sperg. ad A. 789.

(q) Linguae Slavicae in Pomerania usum termi-
navit annus 1404: Jo. Isacius Pontanus, & ex eo Zeil-
lerus descript: Pomer. p. 600. postquam enim à seculo
VI. desierat lingua Gotthica sensim, & successerat Wen-
dica in locum, longo tempore hæc valuit, Pomeranosque
barbaris propius junxit, donec sumpto ab advenis
Saxonibus exemplo, insignis linguae morumque commu-
tatio fieret, ac seculo XII. parvi fieret, XV. autem
prorsus aboleretur. Id verò hic, ut alibi, dolendum
est, quod nil descriptum à veteribus Wendis vel ad
qualis.

qualiscunq; rei memoriam superfit. Innuvit tamen Mi-
crælius l. 3. p. 304. Pomeranos, ex quo in consortiura
Germanici juris assumpti fuerunt, abrogasse Wendi-
cam linguam. Utrum decreto publico? Nullum tale
factum promulgatumq; est. Quinimò ipse Carolus IV.
Slavonicam linguam publicâ sanctione approbat, &
eo loco habet, ut præcipiat Septemvirorum filiis edi-
scendam. Quo non Bohemiam modò, licet præcipuè
hanc, sed etiam alias imperii ditiones, ut Carinthiam
Carniolam, Moraviam, Lusatiam, & ut tunc adhuc
aliquatenus saltem erat, Pomeraniam respicere mihi
videtur. Hier. Megiser. Chr. Carinth. l. 6. cap. 47. Edit.
Lipsiens. Friedeborn. Chr. l. 1. p. 7. An ergò cessavit
tractu quodam temporis, & lentè ac contraria culti-
oris linguæ consuetudine, atq; saltem non-usu a vita
illius & allata per Wendos? Nolim temere repugnare,
nec diffiteri tamen, linguam Wendicam non esse ho-
dieq; tâta in republica Germanica dignitatis, aut ne-
cessitatis, quanta olim fuit, neq; amplius teneri Electro-
res ad notitiam hujus linguæ comparandam, neq; ea
expediri ulla imperii negotia, aut publica confici in-
strumenta, Limnaeus ad AB. cap. 30. §. 1. Obs. 35. quâquâ
in regno Bohemiæ, quod Austriis hereditarium cessit,
adhuc ejus pragmaticus publicusq; usus sit, ac ipse
viderim Praga tabulas cum Germanicâ, tum Slavo-
nicâ linguâ regis Bohemiæ nomine editas.

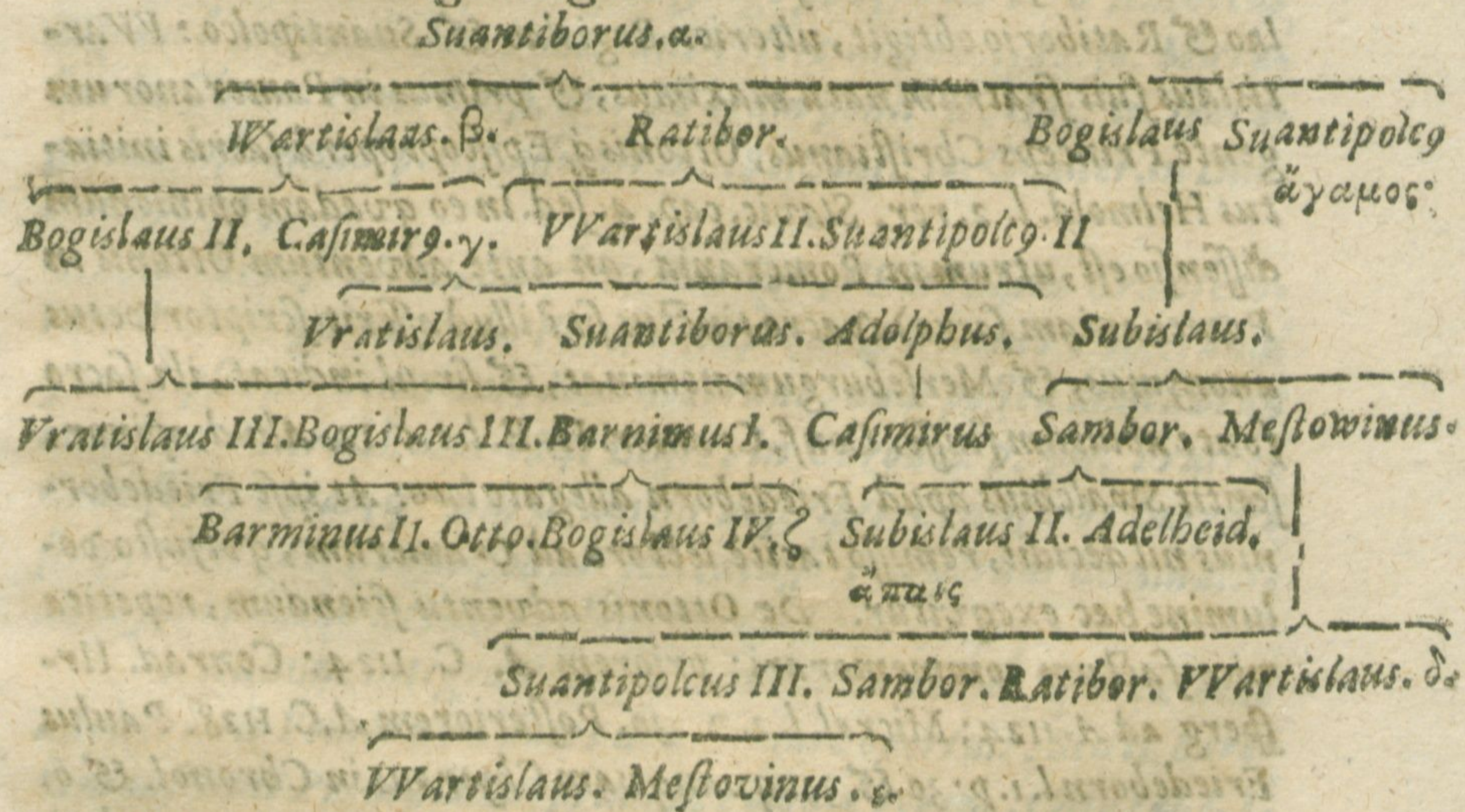
(x) Frisingensis Præsul, qui sec. XII. floruit,
cujusq; fides insignis est, tradit, Lotharium II. Pome-
raniam Rugiamq; beneficiariâ civilisq; imperii lege

sibi obligasse: Chron. l. 7. cap. 19: sed ea non tam Pomeranorum proceres, ut manifestum est, quam Polonia Ducem Boleslaum III. respiciunt, in cuius potestatem Pomerania aliquando titulo belli venerat, Neugebauer l. 3. p. 90: conferendū cum Cyr. Spangenberg. in Qverfurt. Chron. p. 207. cui Suantiborus Pomerania regulus ob tadium captivitatis finiendū paulò ante obsequium, sed non servatum promiserat, Cramerus H. E. l. 1. c. 9. Itaq; demum ad historiam Æno-barbica pertinet vera ac solennis inauguratio beneficiaria Pomerania Principum, quam describit Albertus Crantzius Vandal. l. 6. c. 14. his verbis. Igitur venientes in castra Cæsaris Principes Pomeranorum ducali nomine, traditis aqvilis cum bannerio insigniuntur, factaq; de homagio fide, in propria revertuntur. Rectè omnia habent, nisi quod ea, quæ de traditis aqvilis prodit, crucem historicis figant: nam prorsus ineptiat, qui putet, aqvilas honori insignium gentilitiorum principib; Casimiro & Bogisla9 data fuisse. Nam neq; vestigium huius rei usquam extat, neq; occurrit ullum fide dignum monumentum, nec recordor ullum præteriti temporis spatium, quo Pomerania Principes in insignibus usurpaverint aqvilam. Eò conf. Jo. Micrael. & Paul. Friedeb. l. 1. p. 36. Ut Chronica, quæ contrarium meminervunt, aut recentiora sint nimis, aut hoc ipso evidens iudicium falsitatis præferant. Ritur ergò saltem signat beneficiaria

ciarie inaugurationis, non concessionem hereditarii
 insignis, quod gryphi volantis imagine expressum est,
 cujus originem Gotbis qui acceptam ferunt, conjectu-
 ris indulgent, nec certiora proferunt, qui nescio quo
 autore a dynastis Gryphis, quos ex equestri ordine
 Sarmatarum adferunt, nimis curiosè repetunt. Neq;
 huc pertinet Gryphus ille, de quo Bongarsius ad Justinum
 commentatur XXXIX. 19. Verum enim verò his omnibus
 misis, subjiciemus tabulam, qua Casimiri &
 Bogislai genus exhibetur.

a. Suantibori majores, cujusmodi praebet historia fabulosa,
 hic non adducimus: laudamus tamen monumenta Olivensia,
 ubi olim Principum Pomeraniae tumuli fuerunt. Micrael. l. 2. p.
 217. Atq; ille ipse est, qui aliis dicitur Suantiborus Magnus:
 Samuel Svalchius in orat. ad Philippum II. Pomeraniae Ducem,
 apud. Paul. Friedeborn. 3. p. 65. Idemq; plena potestate integram

Pomeraniam adeptus est, nulli ullà parendi lege aut clientis fide obnoxius, Cramerus l. 1. c. 9: indicio successionis, ac iam paulo ante stabiliti hereditarii juris; sed quum hoc non contentus, moriri vellet immanem dominatum, ac libertati superiori adversum, vendos in se concitavit, ac usq; adeo hoc odium auxit, ut carceri includeretur, unde liberatus est à Boleslao III. Neugebauer l. 3. p. 79. Micral. l. 2. p. 220, 221. De filia ejus Slavina, quam Critoni nuptum dedit, nil addimus, cum non faciat ad exprimendas, quas hoc loco intendimus, successionis vices, & conversionem familiarum: perinde ut consultò omittimus Mestewini tres filias sub lit. d. Conf. Micral. Cbr. p. 270.

β. Hi fratres dividerunt Pomeraniam; citerior VVartis-
lao & Ratiborio obtigit, ulterior Bogislao & Suantipolco: VVar-
tislao fuit fratrum natu maximus, & primus in Pomeranorum
gente Princeps Christianus, Ottonisq; Episcopi operâ sacris initia-
tus Helmold. l. 2. rer. Slavic. cap. 4. sed in eo quaedam opinionum
dissentio est, utrum in Pomerania, an ante adventum Ottonis in
Pomeraniam sacro lavacro tinctus sit? illud asserit scriptor vetus
anonymus, & Merseburgum nominat, & simul indicat, ibi sacro
fonte ablutum fuisse. Conf. Cramer. H. E. l. 1. c. 12. Aliud, opinor,
sentit Swalchius apud Friedeborn allegato loco: At ipse Friedebor-
nius nil decidit, remisso tacitè lectore ad Cramerum, qui iusto vo-
lumine hac exequitur. De Ottonis adventu sciendum, repetita
vice factum commemorari: priorem A. C. 1124: Conrad. Ur-
sperg ad A. 1124: Micral. l. 2. p. 230. Posteriores A. C. 1128. Paulus
Friedeborn l. 1. p. 30. & 33: quanquam Chytraus in Chronol. & o.
Cluver. epit. histor. in Henrico V. illius epocham ponant ad A.
1122: ab utrisq; discedit Alb. Abb. Stadensis, & constituit in A. 1118.
Non inutile hic fuerit, contendere cum his rationibus epistolam
Bambergensium sacerdotum ob Henrici V. excursiones in agrum
Bambergensium, ut nostra sententia est, scriptam anno
1125. qui Ottoni Ep. ad priorem reditum, Henrico V. demùm ad mor-
tem fatalis fuit: sed id calculo Stadensis non respondet, neq; id
mora-

meramur, siquidem hic obiter, Urspurgensis autem cum majori
cura, atq; ex professo hac literis mandavit. Ut commodum festi-
nantis preli mendu occurrat §. superior. 3. sub lit. d. ubi pro 1121. expri-
mi debuit A. 1125. interim redarguendus hic error est Cyr. Spangen-
bergii in Chron. Qversurt. p. 224. qui Lothario II. tribuit, quod
Pomerani recepissent Christianam fidem. Etsi enim Lotharius ad-
huc imperante Henrico V. accepit Saxonie ducatum Helmold.
l. 1. c. 35. Tamen id neq; Lothario, neq; Saxonibus ascribitur. Adam
Bremens. l. 3. cap. 25. collat. cum Helmold. l. 1. c. 18.

γ Annus, quo recepti in imperii senatum sunt, memoratur
1181. Frideborn. l. 3. p. 35. qui tamen p. 9. à seipso dissentit: conf. Jo.
Cluverus ad A. 1181. Spenerus in Sylloge p. 237. At verò Aubertus
Miraus l. 1. c. 39. de duc. Pomeran. refert annum 1182. Jo. Micra-
tus in Chron. Pom. l. 2. p. 261. ad oram ponit A. 1181: in synta-
gmate hist. mund. p. 111. assumit A. 1182. Conf. Jo. Gualter. in Duc.
Pom. p. 1064.

δ Tres fratres, Sambor, Ratibor, VVartislaus Crucifero-
rum Ordini, qui nuper in Prussia cæperat, portiones Pomerania
quæ ad ipsos pervenerant, dono dederunt, unde postea multa bella
orta sunt, Micra. l. 2. p. 284. Chytr. in Chronol. p. 500. Fratres
Cruciferos vocat, quia in Ordinem adscripti, Cruciferos haredes
scripserunt. At Svantipolcus III. excusso Polonorum dominatu,
nullo jure fiduciarioteneri voluit: Micra. l. 2. p. 271. seq.

ε Ad hunc integra Pomerania ulterior redit, quò ex hinc
ad citerioris Pomerania duces devolvi jure oportuit: Sedis hære-
dem instituit Premislaum, primum Polonia regem, Micra. l. 1.
all. p. 288. Paulus Friedeborn. l. 1. p. 9. causam adfert, & odium
abrogati moris VVendici in Pomerania citeriori eò induxisse Me-
storinum, confirmat.

ζ Ab Ottone & Bogislao nata propagines sunt Stetinensis
& VVolgastensis. In reliqua genealogia parte pertexenda post Dav.
Chytraum, Dan. Cramerus, Fridebornius & Micralius obvii sunt:
præter hos novitii pleriq; aut perperam mutant quedam, aut
confut-

confundunt. Tum verò ad fabulas accedunt, qui ante Svantiborum continuam Pomerania Principum seriem tradunt: inter quos ipse Micrahus syntagm. hist. mund. l. 3. sec. 12. Geneal. ad p. IIII.

(s) Vix obscurum esse potest, Saxones, qui huc commeaverant, cum agrorum culturam instauravisse apud Pomeranos, tum afflictam propè nutantemq; ob tot bella rempublicam opere consilioq; juvisse. Sed propterea non dicendum est cum Bil. Pirckheimero, patricio Norico, & Maximiliani I. consiliario, Pomeraniam antiquorum Ducum, præcipuè Lowenburgicorum ditionem fuisse. Vid. ejus opera histor. à Melch. Goldasto edita p. 101. Non enim qui vectigales facti sunt, protinus subditicenses debent. Vid. Helmold. l. 1. cap. 36. ubi testatur, Pomeranos cum reliquis Slavis Henrico Saxonie Duci sub tributo serviisse, non autem memorat in ditionem redactos, si vel maxime alii Slavorum, in primis Obotriti & Vagrii redacti fuerant. Tametsi enim reperiantur, qui asserant, Principes Pomerania ex antiqua Gothorum Vandalarumq;, atq; Germanorum adeò stirpe ortos, tamen nemo hæcenus fuit, qui diceret, ex Saxonibus prognatos esse Svantiboridas, in quorum ditione Pomerania quingentis fere abhinc annis fuit, nullo reliquo, quod quidem sciam, Lowenburgici juris vestigio. Ne dicam, recentiore esse Ducum Lowenburgicorum titulum, quàm ut veteres Svantiboridarum origines attingat. Dabo aliqvi, hodiernos Pomerania cives Saxonum saltem majori parte posteros esse, Duces tamen Pomeranorum semper excipiam. Tantùm de Saxonibus addo, eorum adventum vel obscuriorem, atq; legibus Wendicis adstrictum, vel solenniorem, & magis liberum honorificumq; fuisse: de illo vid. Adam. Brem. l. 2. c. 12. & ex eo Helmold. l. 1. c. 2: de hoc Cramerus l. 2. c. 2. Micrahus l. 3. p. 308. seq. Atq; hoc induxit Helmoldum, ut scriberet l. 2. cap. 14. Slavorum regionem dante Deo, totam redactam esse velut in unam Saxonum coloniam.

8. Sed quàm comiter eos habit Fridericus I. tam multa indignè successores passi sunt sub Ludovico

vico

vico Bavaro, qui Uckermarkiam (t.), quæ anti-
quo jure ad Pomeranos pertinuit, ex formula re-
pètebat imperio & sibi, ac filio Ludovico (u), pau-
lò ante septemviratus Brandenburgici dignitate
aucto possidendam dabat, quò majores potentia
vires adderet, conquerente interim Ottone I. Stet-
tinenſe, & poſcente reſtitui in ditionem, quæ mor-
te Waldemari II. Brandenburgici (x.) rediſſe
censebatur ad primos auctores, ſiquidem Otto I.
eo loco atq; dignitate erat, ut Uckermarkiam,
tanquam a vitam Ducatus Pomeranici partem, vin-
dicare poſſet, & eo inſuper animo, ut reipſa vellet.
Sed nullæ preces atq; obteſtationes valuerunt, nec
modò Uckermarkia, ſed etiam principalis digni-
tas, quæ ab ævo Friderici Enobarbi ad illud uſq;
tempus ſanctiſſimè ſervata fuerat, in discrimine
verſabatur, quòd Ludovicus Bavarus præter me-
ritum judicaſſet, Ottonem I. Stettinenſem, non ut
antea imperio, ſed Ludovico ſeptemviro Bran-
denburgico beneficiaria lege obligatum eſſe. Hæc
& talia cum Ottonem valde pungerent, cepit con-
ſilium deſenſionis, & decrevit bellum tuendi juris
honorisq; cauſa; cujus curam cum ipſe per ingra-
veſcens ſenium non poſſet, filio Barnimo III. com-
miſit. (y) Ita q; hic juffu & voluntate patris, collatis
ſignis cum Ludovico Marchione congreſſus, di-
verſis prælis victor, Uckermarkiam tandè recupe-
ravit,

E

ravit,

& pactione, quam Ludovicus Bavarus Cæsar sua auctoritate ratam perpetuamq; fecit, publicè atq; edito posteris justitiæ exemplo confirmavit. (2)

(t.) *Nomen Ukermarchia, quod arcesso ab Ucris, sive Uncris, quorum jam tum Sec. X. meminit Regino ad A. 934: tertio decimo seculo invaluit, postquam Barnimus I. A. c. 113 CC XLIII. titulo dotis Johanni Ascanio Marchioni hanc ditionis sue partem contulit, ac jurisdictioni Pomeranicae exemptam Marchia Brandenburgica adjunxit. Micrel. l. 3. Chron. p. 323. Paul. Friedeb. l. 1. p. 51. Zeiller. ducat. Pomerens. descript. p. 562. Si verò adjectione Ukeræ (unde aliqui Ukaria dicitur, itemq; Marchionatus Uckeranus) sumatur, multò antiquius est, & revocatur à Crantzio ad ævum Henrici Aucupis, l. 3. Vandal. c. 16. Non quòd nesciam Marchia, sive Marchæ (utrumq; enim, imò & Marca, scribitur) vocabulum jam diu ante, & quidem temporibus Karolingorum, innotuisse, V. A. Fr. ad A. 788. in primis scriptor vitæ Lud. pii p. 341. Regino ad A. 952: sed quia ejus non prius meminerunt Saxonici scriptores, ut innuit dicto capite Crantzio, neq; prius meminisse potuerunt, si quidem præfecturas limitum, sive ut formam styli Teutonici servemus, Marchias regni Germanici, in quantum adhuc meros magistratus, & curationem provinciarum sine hereditario regaliq; jure denotabant, sec. X. instituit Henricus Auceps Germaniæ rex, quæ*
po-

postea evedta altiùs sunt, atq; aucta territorii jure. Interim eò legi possunt Matth. Dresser. in Henrico Auc. Georg. Sabin. de March. Brand. Ubb. Emmius rer. Fris. l. 6. p. 85. quanquam Marchia Brandenburgica respectu ab his dissentit V Wolfgang. Justus. Et forsàn quis ex Ditmaro Merseburgense colligat, nondum etate Ottonis III. imp. hereditarias fuisse: tametsi enim jam diu ante, ut ex Luitprando, Sigeberto acta- bulis publicis constat, Ducatus Comitatusq; hac lege censebantur; tamen ante Ottonum Saxonum tempo- ra nec suspicio est hereditariarum Marchiarum, neq; ante tempora Henricorum satis validum argumen- tum. Ditmarus sanè l. 6. p. 152. Thiedricum nominat, qui ab imperatore titulo beneficiario Comitatum Pa- tris sui Dedonis acceperit: Marcam autem Bern- hardo Comiti concessam ab hoc jure separat, si ea qui- dem hoc loco explicanda est notione prefectura limitis, adversus Bojobemos Ungarosq; instituta. Præterea conjungit Marcam cum iis, quæ non proprio jure, sed regis nomine possidebat Comes Bernhardus. Signifi- canter ait: insuper Marcam, & quicquid Wernizo ex parte regis tenuit, hoc totum Bernhardo Comiti concessum est. Quò conferripotest l. 1. p. 9. ubi origi- nem Marca Misnenensis describit. Interim Adamus Bremensis memorat Marchionem Sigafridum, tan- quam præcipuum inter Comites, & Viros illustri di- gnitate ornatos l. 2. H. E. c. 32. Quod saltem indicio fue- rit,

rit, Marchiis seriùs accessisse dignitatem beneficiari-
am, atq; adeò priùs ipsas, quàm ipsarum, ut loquun-
tur, feuda fuisse. Tùm verò Marchias extitisse plu-
res, exempli gratia, Austriacam, Saxoniam, Misen-
ensem, & Brandenburgicam, quarum hæc non ut
bodie, ita olim primo statim originis suæ tempore
Brandenburgica dicta est; contra quàm censet P.
Albinus Chr. Misn. tit. 9. Wittichindus meminit qui-
dem l. 1. annal. Urbis Brennaburg, quæ sequiori tem-
pore Brandenburg, scribi cœpit, Ad. Bremens. l. 2. cap.
8. Helmold. l. 1. cap. 12. unde postea Marchia contra
Henetos nomen tulit, non tamen vel verbum tradit
de Marchia Brandenburgensi, quatenus hoc nomine
nunc appellatur.

(u) Post Ascanios, inter quos Septemviratus
dignitatem, ut diplomata indicant, primus habuit
Jobannes I: Bavari, postq; hos Lucelbergenses, postre-
mò Hobenzollerani Marchiam Brandenburgicam
cum annexo Septemviratu adepti sunt. V. T. VII. Hist.
Aug. P. Bertius l. 2. cap. 13: item Chron. Marchica, &
novissima Genealogia hujus familiae. Verùm impin-
git Bertius, & ante eum Crantzius l. 3. cap. 15: iste
quum Electores in stirpe Ascanio-Brandenburgica
veteri numerat à Sec. XII. hic quum à X. Seculo inde
deducit, errore bodieq; in vulgus sparsò, & cuius vi-
tandiratio constare debuit Christiano Adolpbo Thul-
deno part. 3. lib. 9. p. 291.

x Jo.

(x) Jo. Micraelius Syntagm. p. 1116. Waldemaru-
rum XLV. vocat, quum tamen certum sit, alterum
hujus nominis fuisse, & in eo ac fratre Johanne IV.
familiam antiquam Ascanio-Brandenburgicam de-
fuisse. Vid. Crantzius Vandal. l. 8. cap. 3. & Wolfgang.
Justus in descript. March. Jo. Henr. Alstedius Chrono-
log. geneal. p. 538: 539. Neq; bucpertinet Waldemarus
personatus, de quo Vid. Albert. Argentinens. Chron. p.
146: & iterum Crantzius Vandal. l. 8. cap. 19. Micrael.
Chr. Pomeran. l. 3. p. 334: 335.

(y) Friedeborn Chron. p. 51. 52. Nempe asse-
bant Pomerani Ulkermarchiam sibi deberi propter
primos acquirentes; Bavarus opponebat neglectam
inaugurationis beneficiaria petitionem, & quemad-
modum Marchiam Brandenburgicam, licet contra ob-
testantibus Anhaltinis, ita Ulkermarchiam, Prentzlo-
viam & Pasevvalcum civitates pro amissis habebat;
& quibus hoc magis excidissent Pomerani, quod im-
perator tanquam supremus beneficiarius Dominus
sententiam pro Ludovico filio dixisset: sed Pomerani
obtendebant, jus à majoribus semel quæsitum nec ab
imperatore alienari, aut interverti sibi posse: de ne-
glecta inaugurationis petitione reponebant, nihilum
contra se allegari dolum posse, qui per continuas im-
perii turbas, ac bella civilia impediti fuissent petere
inaugurationem, quam voluissent, si per ipsos stetis-
set: presertim quum eo rerum statu quoq; in dubio
fuerit

fuerit, utrum legitimi imperatoris dignitatem consecutus esset Ludovicus Bavarus: ergò non posse non proficere sibi excusationem, velut tempestivam atq; idoneam tuenda suæ causæ. Vid. Micral. Chron. p. 324: seq. At his adeo non dabat locum Ludovicus, ut quoq; iudicii executionem armis festinaret: nec cessabant Pomerani contrahere copias, & defendere jus avitum: sed eventus probavit, Bavaros, quàm contra Austrios Bohemosq; felices hætenus fuissent, tam nunc infelices esse contra Pomeranos.

(2) Primò pugna Cremmensis, deinde publica transactio, tum sententia in Comitibus A. 1338. pro conservando Pomeranorum jure lata lites has finivit: demùm accessit A. 1355. Caroli IV. confirmatio, qua quicquid unquam ullo pretextu contra Pomerano-Stettinenses duces in hac causa actum decretumve esset, sustulit penitus atq; omni modo abrogavit. Jo. Micral. l. 3. p. 330: 331. 341. Tantùm de Ludovico IV. addimus, eum contra Pontificem Johannem XXII. egregiè, contra Austrios Bohemosq; illa ætate ob augustam dignitatem amulos fortiter stetisse: sed adversus Pomerano - Stettinenses præcipitasse iram, & largitionem in præjudicium factam retractasse postea, atq; pronunziasse irritã: ut extra hanc causam temere vellicet nostrum Jo. Bapt. Egnatius p. 628. in Lud. Bav. conf. quæ disseruimus nuper ad histor. aug. usq; ad Maximil. I.

9. Sed

9. Sed non diuturna horum temporum quies erat, postquam HohenZollerani, qui auspicio Imp. Sigismundi in Marchiam Brandenburgicam sedes transferre cœperunt, Ottonem II. & Casimirum VI. Duces Stettinenses à possessione Ulkermarchiæ depellebant: nec multò post commissum prælium, in quo multi Pomeranorum cæsi, reliqui in discrimine fuerunt, donec vicini Principes ostenderent pacis componendæ rationes. Cumq; ad tempus conciliati animi essent, ac Pomerani jam in spem venissent servandæ concordiæ & tranquillitatis, Fridericus Septemvir opportunum ratus iterum experiri armis, ac proferre ditionis suæ fines, bellum hætenus intermissum instaurat, & collectis copiis Angermundam intercipit: mox concurritur in oppido collatis signis, acriusq; (a) quàm unquam antea, dimicatur: sed vincit prælio septemvir, & simul incerta casuum reputans, rationem sequi mavult, quàm fortunam, quæ hætenus secundas adversasq; res miscebat. Itaque de pace actum, & consilio diligenter habito conventum, ne post hac Pomerani Marchioq; bellum facerent, sed obliviscerentur superiorum injuriarum, ac fœdere (b) fidem amicitiamq; devincirent.

(a) *Ex Petro Hastitio Micralius l. 3. p. 355. seq: cum quo conf. Chr. March. in primis Andrea Angeli.*

(b) *Dicitur pactio Templinensis, non quatenus succes-*

Successionem, sed pacem concordiamq; mutuam deno-
tat. Ceteroquin prima successionis in Pomeraniam,
qua ducatu Stettinense describitur, promissio conti-
git Ludovico Ludovici IV. Cas. filio: altera, id est, Sol-
dinensis, qua Septemviro Friderico II. cessum est di-
rectum ducatu Stettinensis dominium, minimè valida
fuit, jus suum asserentibus ducibus Wolgastensibus,
tanquam proximis agnatis, & post accuratum litis
ex jure Langobardico decisæ judicium eo titulo obti-
nentibus, quo superiores Stettini duces habuerant.
Verùm ab obitu Friderici II. iterùm hac cœpta contro-
versia est, sollicitante Alberto II. Septemviro Frideri-
cum III. imp. de impertiendo sibi dominio beneficiario
directo in Ducatum Stettinensem: annuit imperator
alienato à Wolgastensibus animo, quod in jus Cæsa-
reum vocati, se non stitissent. Renitebantur interim
Wolgastenses, possessioni juris innixi; Septemviro
sufficere debuit, nancisci occasionem sumendi tituli Po-
meraniæ Ducis, & una nancisci occasionem futura
successionis, si quidem Ducatus ille successore vacaret.
Tertia demùm valuit, qua appellatur Grimmienfis,
coalevitq; A. c. 12. 10. XXIX. Zeillerus perperam signat
A. c. 12. 10c. XXIX. descript. Pom. p. 592: nisi fortè ty-
pographi mendum est. Autor mantissæ ad instr. pac. p.
107: pleraq; describit ex Jo. Micræl. Syntagm. histor.
Neq; accurati hic sunt Besoldus & Schonbornerus: nec
hujus instituti est, evolvere, quid scribat, quidvè
sen-

sentiatur Limnaeus. Tantum satis fuerit, (1.) observare
hic primam originem veri ac indubitati & reciproci,
& plenè firmiterq; jure nixi pacti successionis inter Po-
merania Duces, ac Marchiones Septē virosq; Branden-
burgicos: præterea tituli Ducis Pomerania, Ducibus
consentientibus atq; sine contradictione ad Branden-
burgicos delati: Micrael. Chr. l. 3. p. 522. Spectatq; huc
confirmatio Prentzloviensis de A. 1556. (2.) A. c13. 130
XXXVII. mortuo Bogislao XIV. Georgium Wilbel-
mum Septemvirum Brandenburgicum ex pacto
Grimmiense Pomerania possessionem consecutum esse:
(3.) A c13 130 XLI. Fridericum Wilbelmum Patris in se-
ptemviratu & Pomerania successorem, legatos ad
comitia dimisisse, qui respectu ducatus Pomerania,
Stettinensis & Wolgastensis, ratione quorum A 1551.
Duces ipsi pacti sunt mutuam successionem, sedendi
suffragandiq; dignitatem habuerunt. 4. A c13 130
XLIX. quo Osnabruga pax coivit, valde commutatas
esse rationes El. Brandēburgici, & contra quam pacto
successionis constitutum fuerat, Citeriorem Pomerania,
ac urbes quasdam ulterioris Pomerania, satisfac-
tionis belli causa sub ratione atq; titulo domini be-
nificiarii perpetui jussu ac decreto Imperatoris & im-
perii pervenisse ad Svedos, facta quoq; per legem pu-
blicam spe certissima succedendi in ulteriorem Pome-
raniam, si contingat extingui in universum familia
Brandenburgica mares: de Nova Marchia, provin-

F

cia

cia Stenbergensi, Vierrade & Löckeniz. Vid. acta Svedo-Brandenburgica, imprimis memoriale ablegatorum & responsum Casareum eò pertinens, de A. 1662: valiturâ insuper inauguratione beneficiariâ simul cum Brandenburgicis respectu Pomeraniæ ulterioris accipiendâ: ibi. tit. 10. §. titulis: sed præfectura Butovia & Lowenburgum jam veteri nexu beneficiario referuntur ac pertinent ad Polonia regnum. Conf. Jo. Micral. Chron. l. 3. part. 2. p. 523. Paul. Piascius Chron. gest. per Europ. ad A. 1633: eodemq; jure addicta novissime sunt Friderico Wilhelmo Electori A. 1657: cujus heredibus masculis obvenient, quatenus beneficia Prusie regalis: Vid. transactio Velauiensis A. 1657. 19. Septembr. Nam ratione Prusie ducalis solutus beneficiaria lege est, irritis prorsus Kalksteinii machinationibus, de quibus prodit Henricus Brewerus l. 3. hist. decennal. p. 254: ineptis etiam cujusdam e societate Jesu rationibus, qui in MSP. descript. regn. Pol. arbitratur, Electorem non tam feudatarii (loquitur autem de Prusie ducali) denominationem delevisse, quam ad tempus suspendisse. (s.) ratione Pomeraniæ Reges Svedia jure territorii nomine debitum, ac dignitatem imperii Ordinis ex pacto Osabrugensi statim A. 110. 130 XLIX. verè ac re ipsa consecutos, sed sessionis, quæ dicitur, atq; suffragii usum seriùs multò, ac demùm in proximis Comitibus Ratisbonensibus obtinuisse, primo inter omnes

LAN-

Lanckio, qui auspiciis sui regis eum rite ac more Teu-
tonico obtinuit.

10. Demum post turbatas sæpe afflictasq;
domi res* Pomerani sub Svedica Brandēburgicaq;
tutelâ hodie** refovetur ac crescūt, & nō modò pa-
cis per hos partæ fructum, sed etiam pristinae felici-
tatis exemplum habent.

* De calamitatibus, quas sensit tempore belli tricennalis,
Vid. Jo. Micraeus, Bog. Phil. Kemnitz: conf. Petrus Baptista
Burgus in Mart. Svec. German. Rutgerus Hermannides, Adolf.
Brachel. Jo. Loccenius, Matth. Lungwitz, summam Theatrum
Europaum. Sed turbatus tunc Germania stat9 erat, nec Pomerano-
rum, sed ex imperio imperii hostium culpâ. Pomeranorum enim
erga suos magistratus obsequium jam à primo seculo in Romano-
rū ore fuit, & studiū pacis ab antiquissimo tēpore laudatur. Vid. Jod.
Villicbi9, ad Germaniâ Taciti apud Simon Schard. T. 1. rer.
Germ. p. 66. Causas aliqvi facile colligas ex disceptatione Bal-
thasaris Henckeli de bello tam protectio, quàm vindica-
torio Gustavi Adolphi A. 1631. Stettini ed. & literis publicis fe-
cialibus, ac scripto, cui titulus: arma Svecica: confer. Richard.
Zuccheus de jud. inter gent. p. 453. seq.

** Suut enim tam necessitudine, quàm finium propinquitate
conjuncti Principes, & respectu Pomerania eodem jure atq; iisdem le-
gibus imperio Germanico innexi. Præterea hujusmodi concordia com-
munis salutis interest, inprimis Saxonia limitis, cujus aditum Pome-
rania munit. Sed quanquàm hoc ita sit, tamen nostrâ memoriâ A. 1659.
El. Brandenburgicus traducto in Pomeraniam exercitū, armis con-
tra Suedos contendit, effecitq; ut parūm à periculo abesset: pertulit ta-
men impetum constantiâ & virtute Stetinum imprimis Vrangeli &
Wurtzii curâ. Vid. Thulden. Hist. Europ. Enn. sec. l. 1. ad A. 1659: usq;
dū remitteretur ira fortissimi Electoris, & paci mansuetudiniq; daretur
locus. illic spectat instrumentum pacis Olivensis §. 26: quo concordiae
ac tranquillitas reducta, & quicquid bello occupatum erat, eo jure
repetitum est, quo ex pacto Osnabrugensi in fidem potestatemq; Sue-
doru

Q
T
n
3311

dorum venerat. Similiter de Rugia, quædam Suedis imperium addixit
A. 1648. Inst. pac. Osnabrug. tit. 10, §. primò: cautum est à rege Da-
nia A. 1658. in pace Rotschildensi §. 7: & postquam hæc rupta est, ite-
rum A. 1660. pace Septentrional. §. 9. Verùm satis hæc dicta arbitror,
nisi quòd existimem addi aliquid in extremo operis posse de origine ju-
ris, atq; urbium Pomeranicarum. Ac de illo fortè quis eorum sententi-
am probet, qui nullum jus scriptam prius viguisse apud Pomeranos pu-
tant, quàm imperatori & imperio Ro. obtemperarent, aut certè prius-
quam Saxones eò venirent; quanquam hi primo adventus tempore vix
ausi fuerint suadere Pomeranis usum suarum legum, quòd eà conditione
potestatem habitandi sibi datam esse scirent, ut nil dicere liceret pu-
blicè de Christianis sacris: temere nec arbitraris, id pertinuisse etiam ad
leges, quas perinde forsàn; ac Christianum nomen odio habuerunt,
nisi moribus Pomeranicis comprobata essent. Eò Vid. Ad. Bremens.
l. 2. c. 12. Helmold. l. 1. c. 2. Porro observandum de Stetino est, jure
Magdeburgico uti incepisse A. 1243. V. Rugerus Hermannides in Po-
meran. cicer. p. 511 & ex eo Zeillerus in Pomer. p. 744. Sed quòd urbium
primordia spectat, diu antefuisse colligas, siquidem commemorat Sec.
XI. Adamus Bremensis Urbem Jamne, commercii Septentrionalium
ditissimam appellans, eod. l. 2. cap. 12. Helmold. eod. l. 1. c. 2. cit. Vin-
netam, alii Julinum vocant: conf. And. Sev. Vellej. ad Ad. Bremens.
l. 2. cap. 18: quanquam fabulam narrant, qui hanc a Julio Casare
aut adversus hunc conditam tradunt: Cramer. l. 1. cap. 21. Præterquam
enim quòd Julius Casar nunquam penetravit in Germaniam magnam,
cujus olim regio Pomerania, licet nondum hoc nomine cognita fuit,
aliter scribendum alii hoc nomen dicunt, Wollinumq; efferunt, quòd
vulgò Julinum solent, Mart. Zeiller. descript. Pomer. p. 757: ejus iti-
nerarium Pomeran. ipse Ricciolus non dubitavit laudare, Geograph.
Reformat. l. 1. isagog. p. 26. præter hanc adducitur ab Helmoldo Dimi-
ne, quam l. 1. c. 2. civitatem l. eod. c. 65. munitionem, l. 2. c. 18. castrum
vocat. De Stralesundo conf. Krantzius Vandal. l. 7. cap. 5: ac de Stetino
5. Vand. c. 31. quòd non statim cum Sedinis (Sidinis) Ptolomei cæpit,
neq; origo ante sec. XII. quærenda, nec DIMIN Helmoldi cum SIDIN
confundenda est. Stargardia primùm XIII. seculo circumdata est muro:
Spectantq; hæc Gartzium, Greiffenbaga, Prentzlovia, & similes
Pomeraniae urbes, de quibus Vid. Jo. Micral. in Chr. Pom.

Erratum. Ad §. 7. lin. 17. deleatur, Bogislaus: inseranturq;
post verba, publicis rebus conducebat, hæc sequentia: hortatu suo
effecerunt, ut Pomerani, &c.

V

Q.K. 400, 20.

X 190

CO
P
O

Kodak
LICENSED PRODUCT

© The Tiffen Company, 2000

KODAK Color Control Patches

NE S
ICAS

AMUEL
ISCH.

ARUS,

ori
is.

Acad. Typogr.
II.

